

MITIS IUDEX DOMINUS IESUS

QUIBUS CANONES CODICIS IURIS CANONICI
DE CAUSIS AD MATRIMONII NULLITATEM DECLARANDAM REFORMANTUR

FRANCISCUS

*Mitis Iudex Dominus Iesus, Pastor animarum nostrarum, Petro Apostolo eiusque Successoribus potestatem clavium concedit ad opus iustitiae et veritatis in Ecclesia absolvendum; quae suprema et universalis potestas, ligandi nempe ac solvendi his in terris, illam Ecclesiarum particularium Pastorum asserit, roborat et vindicat, cuius vi iidem sacrum ius et coram Domino officium habent in suos subditos iudicium faciendi.*¹

Labentibus saeculis Ecclesia in re matrimoniali, nitidior adeptam Christi verborum conscientiam, doctrinam sacri connubii vinculi indissolubilitatis profundius intellexit exposuitque, nullitatem matrimonialis consensus systema concinnavit atque processum iudiciale ad rem aptius ordinavit, ita ut ecclesiastica disciplina magis magisque cum veritate fidei, quam profitebatur, cohaereret.

Quae omnia facta semper sunt duce salutis animarum suprema lege,² quoniam Ecclesia, ut sapienter docuit Beatus Paulus PP. VI, divinum Trinitatis consilium est, ideoque omnes eius institutiones, utique semper perfectibiles, eo tendere debent ut divinum gratiam transmittant, atque christifidelium bono, utpote ipsius Ecclesiae fini essentiali, pro cuiusque munere ac missione, continenter faveant.³

---

1. Cf. Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Const. dogm. *Lumen Gentium*, n. 27.
2. Cf. CIC, can. 1752.
3. Cf. Paulus VI, *Allocutio iis qui II Conventui Internationali Iuris Canonici interfuerunt, diei 17 septembris 1973.*

MITIS IUDEX DOMINUS IESUS

KTORÝMI SÚ REFORMOVANÉ KÁNONY KÓDEXU KÁNONICKÉHO PRÁVA
TÝKAJÚCE SA PROCESU ZA ÚČELOM VYHLÁŠENIA MANŽELSKÉJ NULITY

PÁPEŽ FRANTIŠEK

Pán Ježiš, dobrotivý Sudca, Pastier našich duší, zveril apoštolovi Petrovi a jeho nástupcom moc kľúčov, aby vykonávali v Cirkvi dielo spravodlivosti a pravdy. Táto najvyššia a univerzálna moc zväzovať a rozväzovať tu na zemi potvrdzuje, napomáha a upevňuje moc pastierov partikulárnej Cirkvi, v sile ktorej majú oni sväté právo pred Pánom súdiť vlastných podriadených.¹

V priebehu storočí Cirkev v matérii manželstva nadobúdajúc stále jasnejšie chápanie slov Krista, dosiahla a vysvetlila stále hlbšie náuku o nerozlučiteľnosti posvätného manželského zväzku, vytvorila systém nulity manželského súhlasu a zaviedla stále primeranejší súdny proces v tejto matérii takým spôsobom, aby cirkevná disciplína bola stále viac v súlade s pravdou vyznávanej viery.

Všetko, čo bolo v tomto smere vykonané vždy pod zorným uhlom najvyššieho zákona, ktorým je spása nesmrteľných duší,² pretože Cirkev, ako to múdro učil blahoslavený pápež Pavol VI., je božským obrazom Trojice a preto všetky jej inštitúcie, hoci ich vždy možno zdokonaľovať, musia smerovať k odovzdávaniu božej milosti a neustále napomáhať, podľa darov a poslania každého, dobru veriacich, ktoré je podstatným cieľom Cirkvi.³

---

1. Porov. *Lumen gentium*, 27.
2. Porov. CIC, kán. 1752.
3. Porov. PAVOL VI., *Príhovor účastníkom medzinárodného stretnutia o kánonickom práve dňa 17. septembra 1973.*

Cuius rei conscii decrevimus reformationem processuum de matrimonii nullitate suscipere, huncque in finem Coetum congregavimus Virorum, iuris doctrina, pastorali prudentia et forensi usu insignium, qui, sub moderamine Exc.mi Rotae Romanae Decani, rationem reformationis delinearent, in tuto utique posito principio vinculi matrimonialis indissolubilitatis. Alacriter operans, brevi tempore Coetus huiusmodi novae legis processualis adumbrationem concepit, quae ponderatae considerationi subiecta, vel cum aliorum peritorum auxilio, nunc in praesentibus Litteris transfunditur.

Salutis ergo animarum studium, quae – hodie sicut heri – institutionum, legum, iuris supremus finis manet, Romanum impellit Antistitem ad Episcopis hasce reformationis tabulas praebendas, quippe qui secum sint muneris Ecclesiae participes, unitatis nempe tutandae in fide ac disciplina de matrimonio, familiae christianae cardine et scaturigine. Alit reformationis studium ingens christifidelium numerus, qui conscientiae suae consulere cupientes ab Ecclesiae structuris iuridicis ob physicam vel moralem longinquitatem saepius arcentur; postulant igitur caritas et misericordia ut ipsa Ecclesia tamquam mater proximam se faciat filiis qui semet segregatos sentiunt.

Hunc in sensum evaserunt optata quoque maioris partis Fratrum Nostrorum in Episcopatu, in recenti extraordinaria Synodo adunatorum, iudicia agilia ac facilia accessu flagitantis.⁴ Quibus optatis omnino consonantes, statuimus hisce Litteris dispositiones edere quibus non matrimoniorum nullitati, sed processuum celeritati faveatur non minus quam iustae simplicitati, ne, propter elongatam iudicii definitionem, fidelium sui status declarationem exspectantium dubii tenebrae diutius opprimant praecordia.

Quod fecimus vestigia utique prementes Decessorum Nostrorum, volentium causas nullitatis matrimonii via iudiciali pertractari, haud vero administrativa, non

---

4. Cf. *Relatio Synodi*, n. 48.

Vo vedomí toho všetkého som sa rozhodol „položiť ruku“ na reformu procesu manželskej nulity a za týmto účelom som ustanovil Skupinu osôb vynikajúcich v právnej doktríne, v pastoračnej múdrosti a forenznej skúsenosti, ktorí, pod vedením J. Ex. dekana Rímskej Roty vypracovali návrh projektu reformy pri zachovaní princípu nerozlučiteľnosti manželského zväzku. Keďže pracovali rýchlo, táto Skupina veľmi skoro predložila *Schému reformy*, ktorá bola predložená k posúdeniu iným expertom a teraz tvorí základ obsahu tohto *Motu propria*.

Je vyjadrením starostlivosti o spásu duší, ktorá – dnes tak ako včera – je a ostane najvyšším cieľom inštitúcií, zákonov, práva a bola hybnou silou pre biskupa Ríma, aby poskytol biskupom tento reformný dokument, pretože aj oni majú spoluúčasť so mnou na úlohe Cirkvi chrániť jednotu vo viere a v cirkevnej disciplíne týkajúcej sa manželstva, ktoré je základom a pôvodcom kresťanskej rodiny. Hybnú silu k reforme živilo aj enormné množstvo veriacich, ktorí, hoci chceli dať svoj život do poriadku pred vlastným svedomím, príliš často boli odstrčení právnymi štruktúrami Cirkvi z dôvodu svojho odstupe fyzického alebo morálneho. Láska a milosrdenstvo však vyžadujú, aby sama Cirkev ako matka stála v blízkosti svojich detí, ktoré sa cítia byť od nej odlúčenými.

V tomto duchu sa vyjadrovala aj väčšina mojich bratov v Episkopáte, ktorí boli zhromaždení na Mimoriadnej biskupskej synode a žiadali, aby procesy boli rýchlejšie a dostupnejšie.⁴ V úplnej zhode s týmito želaniami som sa rozhodol vydať toto *Motu proprio*, ktorého nariadenia majú napomáhať nie nulite manželstva, ale rýchlejšiemu procesu, ako aj určitému správne zjednodušeniu, aby z dôvodu oneskoreného súdneho rozhodnutia srdce veriacich, ktorí očakávajú jasné stanovisko o stave vlastnej osoby nebolo dlhodobo udržiavané v temnotách pochybností.

Pri tejto práci som kráčať v línii mojich predchodcov, ktorí chceli, aby kauzy manželskej nulity boli posudzované súdnou, nie administratívnou cestou a nie pre-

---

4. Porov. *Relatio Synodi*, 48.

eo quod rei natura id imponat, sed potius postulatio urgeat veritatis sacri vinculi quammaxime tuendae: quod sane praestant ordinis iudiciarii cautiones.

Quaedam enitent fundamentalia criteria quae opus reformationis rexerunt.

I. – *Una sententia pro nullitate executiva.* – Visum est, imprimis, non amplius requiri duplicem decisionem conformem pro matrimonii nullitate ut partes ad novas canonicas nuptias admittantur, sed sufficere certitudine moralem a primo iudice ad normam iuris adeptam.

II. – *Iudex unicus sub Episcopi responsabilitate.* – Constitutio iudicis unici, clerici utique, in prima instantia Episcopi responsabilitati committitur, qui in pastoralis exercitio suae iudicialis potestatis caveat ne cuilibet laxismo indulgeatur.

III. – *Ipsa Episcopus iudex.* – Ut sane Concilii Vaticani II in quodam magni ponderis ambitu documentum ad effectum tandem ducatur, decretum est palam proferri ipsum Episcopum in sua Ecclesia, cuius pastor et caput constituitur, eo ipso esse inter christifideles sibi commissos iudicem. Exoptatur ergo ut in magnis sicut in parvis dioecesibus ipse Episcopus signum offerat *conversionis* ecclesiarum structurarum,⁵ neque munus iudicium in re matrimoniali curiae officiis prorsus delegatum relinquat. Idque speciatim valeat in processu breviori, qui ad dirimendos casus manifestioris nullitatis stabilitur.

IV. – *Processus brevior.* – Namque, ordinario processu matrimoniali expeditiore reddito, efficta est quaedam processus brevioris species – praeter documentalem prout in praesentiarum vigentem –, in iis applicanda casibus in quibus accusata matrimonii nullitas pro se habet argumentorum peculiariter evidentium fulcimen.

---

5. Cf. Franciscus, Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, n. 27, in AAS 105 (2013), p. 1031.

to, že by to vyplývalo z povahy veci, ale skôr preto, že to vyžaduje nutnosť garantovať v najvyššom možnom stupni pravdu o posvätnom zväzku; a to je zabezpečené práve garanciami súdneho poriadku.

Treba uviesť aj niektoré základné zásady, ktorými sa riadili práce na reforme procesu manželskej nulity.

I. – *Aby sa rozsudok stal vykonáateľným stačí iba jeden rozsudok nulity.* – Javilo sa ako vhodné, aby už viac nebol potrebný druhý rozsudok nulity manželstva na to, aby strany mohli prijať nový kánonický sobáš, ale že na to postačuje morálna istota prvého sudcu podľa noriem práva.

II. – *Samosudca pod zodpovedným dohľadom biskupa.* Ustanovenie samosudcu, ktorý musí byť klerikom, bola zodpovednosť súdu prvej inštancie položená na ramená biskupa, ktorý pri pastoračnom vykonávaní vlastnej súdnej moci musí zabezpečiť, aby sa neupadlo do nejakej formy laxizmu.

III. – *Sám biskup je sudcom.* Aby sa konečne dostalo do praxe učenie Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré sa týka veľkého významu, bolo stanovené urobiť evidentným, že sám biskup vo svojej cirkvi, v ktorej bol ustanovený za pastiera a hlavu, je z toho istého dôvodu sudcom jemu zverených veriacich. Preto sa vyžaduje, aby v rozsiahlych i menších diecézach sám biskup poskytol jasný znak *premeny* cirkevných štruktúr,⁵ a nedelegoval úplne úlohu súdiť manželské kauzy na iné úrady diecéznej kúrie. Toto sa zvlášť dotýka skráteného procesu, ktorý bol ustanovený pre také prípady, v ktorých je nulita manželstva evidentná.

IV. – *Skrátený proces.* Aby proces manželskej nulity bol viac prispôsobivým, bola zavedená forma tzv. skráteného procesu – ako doplnenie už teraz platného dokumentačného procesu – ktorý bude možno použiť v prípadoch, ak žiadosť o nulitu manželstva bude podopretá zvlášť evidentnými dôkazmi.

---

5. Porov. FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, 27, in: AAS 105 (2013), str. 1031.

Nos tamen non latuit, in quantum discrimen ex breviato iudicio principium indissolubilitatis matrimonialis adduci possit; eum nimirum in finem voluimus ipsum Episcopum in tali processu iudicem constitui, qui in fide et disciplina unitati catholicae cum Petro ob suum pastoris munus quam qui maxime cavet.

V. – *Appellatio ad Sedem Metropolitanam.* – Appellatio ad Sedem Metropolitanae restituatur oportet, quippe quod munus per saecula stabile, tamquam provinciae ecclesiasticae capitis, insigne perstat synodalitatis in Ecclesia.

VI. – *Episcoporum Conferentiarum officium proprium.* – Episcoporum Conferentiae, quas potissimum urgere debet apostolicus zelus in fidelibus pertingendis dispersis, officium praefatae *conversionis* participandae persentiant, et sartum tectumque servent Episcoporum ius potestatem iudicalem in sua particulari Ecclesia ordinandi.

Proximitatis inter iudicem et christifideles restauratio secundum enim exitum non sortietur, nisi ex Conferentiis singulis Episcopis stimulus una simul cum auxilio veniat ad reformationem matrimonialis processus adimplendam.

Una cum iudicis proximitate curent pro posse Episcoporum Conferentiae, salva iusta et honesta tribunalium operatorum mercede, ut processuum gratuitati caveatur et Ecclesia, generosam matrem se ostendens fidelibus, in re tam arcte animarum saluti cohaerente manifestet Christi gratuitum amorem quo salvi omnes facti sumus.

VII. – *Appellatio ad Sedem Apostolicam.* – Appellationem ad Apostolicae Sedis Tribunal ordinarium, seu Rotam Romanam, utique servari oportet, antiquissimo spectato iure, ita ut vinculum inter Petri Sedem et Ecclesias particulares confirmetur, cauto tamen in eiusdem appellationis disciplina ut quilibet cohibeatur iuris abusus, neque quid salus animarum detrimenti capiat.

Napriek tomu mi neušlo, že tento skrátený proces môže byť rizikom pre princíp nerozlučiteľnosti manželstva; a práve preto som chcel, aby v tomto procese bol sudcom sám biskup, ktorý z úlohy svojho pastierskeho úradu je spolu s Petrom najvyššou zárukou jednoty v katolíckej viere a disciplíne.

V. – *Apelácia na Metropolitané sídlo.* Je vhodné, aby sa znova potvrdila apelácia na Metropolitané sídlo, pretože úrad hlavy cirkevnej provincie je už stáročia znakom synodálnosti Cirkvi.

VI. – *Vlastná úloha biskupských konferencií.* Biskupské konferencie, ktoré majú povinnosť napomáhať svojou apoštolskou horlivosťou zhromažďovať roztratených veriacich, nech mocne naliehajú a majú povinnosť spoluúčasti na už spomínanej *konverzii* (štruktúr cirkvi), aby bolo rešpektované právo biskupa organizovať vykonávanie súdnej moci vo svojej partikulárnej cirkvi.

Znovuobnovenie blízkosti medzi sudcom a veriacimi by nebolo úspešné, ak by biskupské konferencie nestimulovali jednotlivých biskupov a im nepomáhali uviesť do praxe reformu manželského procesu.

Biskupské konferencie spolu s blízkosťou sudcu, nech sa postarajú, pri zachovaní spravodlivej a dôstojnej odmeny pracovníkov tribunálu, aby sa procesy manželskej nulity, nakoľko je to len možné, konali pre veriacich zadarmo. Takto sa Cirkev ukáže veriacim ako štedrá matka práve v oblasti, ktorá je úzko prepojená so spásou duší a prejaví tak láskavú tvár Krista, ktorý nás zadarmo vykúpil.

VII. – *Apelácia na Apoštolskú Stolicu.* Je vhodné, aby bola zachovaná aj naďalej apelácia na riadny tribunál Apoštolskej Stolice čiže Rímsku Rotu, z rešpektu voči starobylému právnickému princípu, a tak bol posilnený zväzok medzi Petrovým sídlom a partikulárnymi cirkvami. Pri zachovaní tejto apelačnej praxe bude vylúčené zneužitie akejkolvek právnej praxe, aby nedochádzalo ku škodám pri spáse nesmrteľných duší.

Rotae Romanae, autem, lex propria quam primum regulis reformati processus, quatenus opus sit, adaequabitur.

VIII. – *Provisiones pro Ecclesiis Orientalibus.* – Rationem demum habentes peculiaris Ecclesiarum Orientalium ecclesialis et disciplinaris ordinationis, statuimus accommodatas normas separatim hoc ipso die edere ad disciplinam matrimonialium processuum in Codice Canonum Ecclesiarum Orientalium innovandam.

Quibus omnibus mature consideratis, decernimus ac statuimus Libri VII Codicis Iuris Canonici, Partis III, Tituli I, Caput I De causis ad matrimonii nullitatem declarandam (cann. 1671-1691), inde a die VIII mensis Decembris anni MMXV, integre substitui prout sequitur:

Art. 1 - De foro competenti et de tribunalibus

Can. 1671 § 1. Causae matrimoniales baptizatorum iure proprio ad iudicem ecclesiasticum spectant.

§ 2. Causae de effectibus matrimonii mere civilibus pertinent ad civilem magistratum, nisi ius particulare statuat easdem causas, si incidenter et accessorie agantur, posse a iudice ecclesiastico cognosci ac definiri.

Can. 1672. In causis de matrimonii nullitate, quae non sint Sedi Apostolicae reservatae, competentia sunt:

- 1° tribunal loci in quo matrimonium celebratum est;
- 2° tribunal loci in quo alterutra vel utraque pars domicilium vel quasi-domicilium habet;
- 3° tribunal loci in quo de facto colligendae sunt pleraeque probationes.

Can. 1673 § 1. In unaquaque dioecesi iudex primae instantiae pro causis nullitatis matrimonii iure expresse non exceptis est Episcopus dioecesanus, qui iudicalem potestatem exercere potest per se ipse vel per alios, ad normam iuris.

Vlastné právo Rímskej Roty bude čo najskôr podľa zásad tohto reformovaného procesu v rámci potrebných možností.

VIII. – *Predpisy pre Východné cirkvi.* Napokon sme vzali do úvahy špecifiká cirkevného právneho poriadku a disciplíny Východných cirkví a rozhodli sme vydať oddelene, s tým istým dátumom, normy, ktorými reformujeme disciplínu manželských procesov v Kódexe kánonov Východných cirkví.

Toto všetko po zrelom uvážení sme rozhodli a ustanovili, že v Knihe VII. Kódexu kánonického práva, tretia časť, prvý titul, prvá kapitola o kauzách na vyhlásenie nulity manželstva (kánony 1671-1691), od 8. decembra 2015 sa úplne nahrádzajú týmito, ktoré tu nasledujú:

Prvý článok - Kompetentné fórum a tribunály

Kán. 1671 § 1. Manželské kauzy pokrstených podľa vlastného práva prináležia cirkevnému sudcovi.

§ 2. Kauzy o čisto občianskych účinkoch manželstva patria občianskej vrchnosti, ak partikulárne právo nestanovuje, že tieto kauzy, ak sa riešia ako vedľajšie a dodatkové, môže rozsúdiť a rozhodnúť cirkevný sudca.

Kán. 1672. V kauzách manželskej nulity, ktoré nie sú rezervované Apoštolskej Stolicy, je kompetentný:

- (1) tribunál miesta, kde bolo manželstvo uzavreté;
- (2) tribunál miesta, kde má jedna alebo obidve stránky trvalé alebo prechodné bydlisko;
- (3) tribunál miesta, kde treba zhromaždiť väčšinu dôkazov.

Kán. 1673 § 1. V každej diecéze sudcom prvej inštancie pre kauzy manželskej nulity, ak právo výslovne neuvádza výnimky, je diecézny biskup, ktorý môže vykonávať svoju súdnu moc osobne alebo prostredníctvom iných, podľa noriem práva.

§ 2. Episcopus pro sua dioecesi tribunal dioecesanum constituat pro causis nullitatis matrimonii, salva facultate ipsius Episcopi accedendi ad aliud dioecesanum vel interdioecesanum vicinius tribunal.

§ 3. Causae de matrimonii nullitate collegio trium iudicum reservantur. Eidem praeesse debet iudex clericus, reliqui iudices etiam laici esse possunt.

§ 4. Episcopus Moderator, si tribunal collegiale constitui nequeat in dioecesi vel in viciniore tribunali ad normam § 2 electo, causas unico iudici clerico committat qui, ubi fieri possit, duos assessores probatae vitae, peritos in scientiis iudicis vel humanis, ab Episcopo ad hoc munus approbatos, sibi asciscat; eidem iudici unico, nisi aliud constet, ea competunt quae collegio, praesidi vel ponenti tribuuntur.

§ 5. Tribunal secundae instantiae ad validitatem semper collegiale esse debet, iuxta praescriptum praecedentis § 3.

§ 6. A tribunali primae instantiae appellatur ad tribunal metropolitanum secundae instantiae, salvo praescriptis cann. 1438-1439 et 1444.

Art. 2 - De iure impugnandi matrimonium

Can. 1674 § 1. Habiles sunt ad matrimonium impugnandum: 1° coniuges; 2° promotor iustitiae, cum nullitas iam divulgata est, si matrimonium convalidari nequeat aut non expediat.

§ 2. Matrimonium quod, utroque coniuge vivente, non fuit accusatum, post mortem alterutrius vel utriusque coniugis accusari non potest, nisi quaestio de validitate sit praeiudicialis ad aliam solvendam controversiam sive in foro canonico sive in foro civili.

§ 2. Biskup nech ustanoví pre svoju diecézu diecézny tribunál pre kauzy manželskej nulity, pričom ostane zachovaná možnosť (facultas) biskupa zveriť kauzy inému blízkeho diecéznemu alebo interdiecéznemu tribunálu.

§ 3. Kauzy manželskej nulity nech sú zverené kolégiu troch sudcov. Kolégiu nech predsedá sudca klerik, ostatní sudcovia môžu byť laikmi.

§ 4. Ak biskup moderátor nemôže ustanoviť kolégiový tribunál v diecéze a nemôže si ani vybrať iný blízky tribunál tak, ako je to stanovené v § 2, zverí kauzy samosudcovi, ktorý – ak je to možné – nech si priberie dvoch poradcov bezúhonného života, odborníkov v právnych alebo humánnych vedách, ktorých na tento účel schváli biskup; tomuto samosudcovi prináležia, ak nevyplýva niečo iné, všetky úlohy kolégiového tribunálu, ako predsedovi alebo ako spravodajcovi.

§ 5. Tribunál druhej inštancie pre platnosť musí byť vždy kolégiovým tribunálom tak, ako je to stanovené v § 3 tohto kánona.

§ 6. Z tribunálu prvej inštancie sa podáva apelácia na metropolitný tribunál druhej inštancie, pri zachovaní predpisov kánonov 1438-1439 a 1444.

Druhý článok - Právo napadnúť manželstvo

Kán. 1674 § 1. Sú spôsobilými manželstvo napadnúť: (1) manželia, (2) promotor spravodlivosti, keď sa nulita stala už známou, ak sa manželstvo nedá konvalidovať alebo to nie je vhodné.

§ 2. Manželstvo, ktoré za života obidvoch manželov nebolo napadnuté, po smrti obidvoch alebo jedného z nich nemožno napadnúť, ak otázka platnosti nie je predpokladom pre vyriešenie iného sporu buď na kánonickom fóre alebo občianskom fóre.

§ 3. Si autem coniux moriatur pendente causa, servetur can. 1518.

Art. 3 - De causae introductione et instructione

Can. 1675. Iudex, antequam causam acceptet, certior fieri debet matrimonium irreparabiliter pessum ivisse, ita ut coniugalis convictus restitui nequeat.

Can. 1676 § 1. Recepto libello, Vicarius iudicialis si aestimet eum aliquo fundamento niti, eum admittat et, decreto ad calcem ipsius libelli apposito, praecipiat ut exemplar notificetur defensori vinculi et, nisi libellus ab utraque parte subscriptus fuerit, parti conventae, eidem dato termino quindecim dierum ad suam mentem de petitione aperiendam.

§ 2. Praefato termino transacto, altera parte, si et quatenus, iterum monita ad suam mentem ostendendam, audito vinculi defensore, Vicarius iudicialis suo decreto dubii formulam determinet et decernat utrum causa processu ordinario an processu breviori ad mentem cann. 1683-1687 pertractanda sit. Quod decretum partibus et vinculi defensori statim notificetur.

§ 3. Si causa ordinario processu tractanda est, Vicarius iudicialis, eodem decreto, constitutionem iudicium collegii vel iudicis unici cum duobus assessoribus iuxta can. 1673, § 4 disponat.

§ 4. Si autem processus brevior statutus est, Vicarius iudicialis agat ad normam can. 1685.

§ 5. Formula dubii determinare debet quo capite vel quibus capitibus nuptiarum validitas impugnetur.

§ 3. Ak jeden z manželov zomrie, kým kauza prebieha, má sa zachovať predpis kán. 1518.

Tretí článok - Uvedenie kauzy a zbieranie dôkazov

Kán. 1675. Sudca skôr ako prijme kauzu, musí mať istotu, že manželstvo sa neopraviteľne rozpadlo tak, že by bolo nemožné znovu nastoliť manželské spolunažívanie.

Kán. 1676 § 1. Súdny vikár po doručení žaloby a, ak je presvedčený, že má nejaký právny základ, prijme ju a dekrétom priloženým k žalobe nariadi, aby kópia žaloby bola doručená obhajcovi zväzku a, ak žaloba nie je podpísaná obidvoma stránkami, aj odporcovi a určí im časovú lehotu 15 dní vyjadriť k žalobe svoje stanovisko.

§ 2. Po uplynutí uvedenej časovej lehoty a potom, ako ich znova napomenul ak to uznal za vhodné, aby druhá stránka vyjadrila svoje stanovisko, súdny vikár dekrétom určí formulu sporu a stanoví, či sa v kauze bude pokračovať riadnym procesom alebo skráteným konaním podľa noriem kánonov 1683-1687. Tento dekrét sa oznámi stránkam a obhajcovi zväzku.

§ 3. Ak sa rozhodne, že kauza bude pokračovať riadnym procesom, súdny vikár tým istým dekrétom ustanoví súdne kolégium alebo samosudcu s dvomi poradcami podľa kán. 1673 § 4.

§ 4. Ak sa rozhodne, že kauza bude pokračovať skráteným konaním, súdny vikár pokračuje podľa kán. 1685.

§ 5. Vo formule sporu sa musí určiť, z akého titulu alebo titulov je manželstvo napadnuté.

Can. 1677 § 1. Defensori vinculi, partium patronis et, si in iudicio sit, etiam promotori iustitiae ius est: 1° examini partium, testium et peritorum adesse, salvo praescripto can. 1559; 2° acta iudicialia, etsi nondum publicata, invisere et documenta a partibus producta recognoscere.

§ 2. Examini, de quo in § 1, n. 1, partes assistere nequeunt.

Can. 1678 § 1. In causis de matrimonii nullitate, confessio iudicialis et partium declarationes, testibus forte de ipsarum partium credibilitate sustentatae, vim plenae probationis habere possunt, a iudice aestimandam perpensis omnibus indiciis et adminiculis, nisi alia accedant elementa quae eas infirmant.

§ 2. In iisdem causis, depositio unius testis plenam fidem facere potest, si agatur de teste qualificato qui deponat de rebus ex officio gestis, aut rerum et personarum adiuncta id suadeant.

§ 3. In causis de impotentia vel de consensus defectu propter mentis morbum vel anomaliam naturae psychicae iudex unius periti vel plurium opera utatur, nisi ex adiunctis inutilis evidenter appareat; in ceteris causis servetur praescriptum can. 1574.

§ 4. Quoties in instructione causae dubium valde probabile emerit de non secuta matrimonii consummatione, tribunal potest, auditis partibus, causam nullitatis suspendere, instructionem complere pro dispensatione super rato, ac tandem acta transmittere ad Sedem Apostolicam una cum petitione dispensationis ab alterutro vel utroque coniuge et cum voto tribunalis et Episcopi.

Art. 4 - De sententia, de eiusdem impugnationibus et executione

Can. 1679. Sententia, quae matrimonii nullitatem primum declaravit, elapsis terminis a cann. 1630-1633 ordinatis, fit executiva.

Kán. 1677 § 1. Obhajca zväzku, patróni stránok a, ak vstúpil do procesu, aj promotor spravodlivosti, má právo: (1) byť prítomný na vypočúvaní stránok, svedkov a znalcov, pri zachovaní predpisu kán. 1559; (2) nahliadnúť do súdnych spisov, hoci ešte neboli zverejnené, a preskúmať dokumenty predložené tribunálu stránkami.

§ 2. Stránky nemôžu byť prítomné na vypočúvaní, o ktorom sa píše v § 1, bod 1 tohto kánona.

Kán. 1678 § 1. V kauzách manželskej nulity súdne priznanie a výpovede stránok, podopreté prípadnými svedkami dôveryhodnosti, môžu mať silu plného dôkazu, ak to sudca uzná berúc do úvahy všetky indicie a dôkazné prvky (adminikula), ak nie sú iné prvky, ktoré by to spochybnili.

§ 2. V tých istých kauzách, aj výpoveď jedného svedka môže byť plne dôveryhodná, ak ide o kvalifikovaného svedka, ktorý vypovedá z pozície svojho úradu alebo okolností skutkov a osoby tomu nasvedčujú.

§ 3. V kauzách impotencie alebo nedostatku súhlasu z dôvodu mentálnej choroby alebo poruchy, nech si sudca posluží jedným alebo viacerými znalcami, ak z okolností evidentne nevyplýva, že je to zbytočné; v iných kauzách nech sa zachová predpis kán. 1574.

§ 4. Kedykoľvek počas zbierania dôkazov nastane pravdepodobnosť, že manželstvo nebolo konzumované, tribunal, po vyjadrení stránok, môže prerušiť kauzu manželskej nulity, doplniť dôkazy s ohľadom možnosti dišpenzu *super rato* a napokon poslať spisy na Apoštolskú Stolicu spolu so žiadosťou jednej alebo oboch stránok a so stanoviskom tribunálu a biskupa.

Štvrtý článok - Rozsudok, jeho napadnutie a jeho vykonateľnosť

Kán. 1679. Rozsudok, ktorým sa po prvý raz deklarovala nulita manželstva, po uplynutí časovej lehoty určenej v kánonoch 1630-1633, stáva vykonateľným.

Can. 1680 § 1. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, itemque promotori iustitiae et defensori vinculi querelam nullitatis sententiae vel appellationem contra eandem sententiam interponere ad mentem cann. 1619-1640.

§ 2. Terminis iure statutis ad appellationem eiusque prosecutionem elapsis atque actis iudicialibus a tribunali superioris instantiae receptis, constituatur collegium iudicum, designetur vinculi defensor et partes moneantur ut animadversiones, intra terminum praestitutum, proponant; quo termino transacto, si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, tribunal collegiale, suo decreto, sententiam prioris instantiae confirmet.

§ 3. Si appellatio admissa est, eodem modo quo in prima instantia, congrua congruis referendo, procedendum est.

§ 4. Si in gradu appellationis novum nullitatis matrimonii caput afferatur, tribunal potest, tamquam in prima instantia, illud admittere et de eo iudicare.

Can. 1681. Si sententia executiva prolata sit, potest quovis tempore ad tribunal tertii gradus pro nova causae propositione ad normam can. 1644, novis iisque gravibus probationibus vel argumentis intra peremptorium terminum triginta dierum a proposita impugnatione allatis.

Can. 1682 § 1. Postquam sententia, quae matrimonii nullitatem declaraverit, facta est executiva, partes quarum matrimonium declaratum est nullum, possunt novas nuptias contrahere, nisi vetito ipsi sententiae apposito vel ab Ordinario loci statuto id prohibeatur.

§ 2. Statim ac sententia facta est executiva, Vicarius iudicialis debet eandem notificare Ordinario loci in quo matrimonium celebratum est. Is autem curare debet ut quam primum de decreta nullitate matrimonii et de vetitis forte statutis in matrimoniorum et baptizatorum libris mentio fiat.

Kán. 1680 § 1. Stránka, ktorá sa považuje za poškodenú a rovnako aj promótor spravodlivosti a obhajca zväzku, má právo navrhnúť nulitu rozsudku alebo apeláciu proti rozsudku v zmysle kánonov 1619-1640.

§ 2. Po uplynutí časovej lehoty práva na podania apelácie a potom, ako tribunál vyššej inštancie obdržal súdne spisy, sa ustanoví súdne kolégium, určí sa obhajca zväzku a stránky sa vyzvú predložiť svoje poznámky v rámci stanovenej časovej lehoty; po jej uplynutí kolégiový tribunál, ak sa apelácia javí ako naťahovanie času, potvrdí dekrétom rozsudok prvej inštancie.

§ 3. Ak bola apelácia prijatá, musí sa pokračovať rovnakým spôsobom ako na prvej inštancii s vhodným prispôbením.

§ 4. Ak na apelačnom stupni bol navrhnutý nový dodatočný titul nulity, tribunál ho môže prijať a posúdi ho ako na prvej inštancii.

Kán. 1681. Ak bol vynesенý vykonateľný rozsudok, môže sa podať kedykoľvek na tretiu inštanciu žiadosť o nové riešenie kauzy podľa predpisu kán. 1644, kde sa uvedú nové a závažné dôvody v časovej lehote 30 dní od oznámenia podania nového návrhu.

Kán. 1682 § 1. Ak sa rozsudok, ktorým bola deklarovaná nulita manželstva, stal vykonáateľným, stránky môžu uzavrieť nové manželstvo, ak im nebol daný zákaz v samotnom rozsudku alebo rozhodnutím miestneho ordinára.

§ 2. Ak sa rozsudok stane vykonáateľným, súdny vikár to bezodkladne oznámi miestnemu ordinárovi miesta slávenia manželstva. Tento sa potom postará, aby čím skôr sa realizoval zápis v matrike sobášených i pokrstených o nulite manželstva a prípadných zákazov.

Art. 5 - De processu matrimoniali brevior coram Episcopo

Can. 1683. Ipsi Episcopo dioecesano competit iudicare causas de matrimonii nullitate processu brevior quoties:

1° petitio ab utroque coniuge vel ab alterutro, altero consentiente, proponatur;

2° recurrant rerum personarumque adiuncta, testimoniis vel instrumentis suffulta, quae accuratorem disquisitionem aut investigationem non exigant, et nullitatem manifestam reddant.

Can. 1684. Libellus quo processus brevior introducitur, praeter ea quae in can. 1504 recensentur, debet: 1° facta quibus petitio innititur breviter, integre et perspicue exponere; 2° probationes, quae statim a iudice colligi possint, indicare; 3° documenta quibus petitio innititur in adnexo exhibere.

Can. 1685. Vicarius iudicialis, eodem decreto quo dubii formulam determinat, instructore et assessore nominatis, ad sessionem non ultra triginta dies iuxta can. 1686 celebrandam omnes citet qui in ea interesse debent.

Can. 1686. Instructor una sessione, quatenus fieri possit, probationes colligat et terminum quindecim dierum statuatur ad animadversiones pro vinculo et defensiones pro partibus, si quae habeantur, exhibendas.

Can. 1687 § 1. Actis receptis, Episcopus dioecesanus, collatis consiliis cum instructore et assessore, perpensisque animadversionibus defensoris vinculi et, si quae habeantur, defensionibus partium, si moralem certitudinem de matrimonii nullitate adipiscitur, sententiam ferat. Secus causam ad ordinarium tramitem remittat.

§ 2. Integer sententiae textus, motivis expressis, quam citius partibus notificetur.

Piaty článok - Skrátene konanie pred biskupom

Kán. 1683. Diecéznemu biskupovi prináleží súdiť kauzy manželskej nulity skrátene konaním vždy, keď:

(1) žiadosť o nulitu podajú obidve strany alebo jedna z nich so súhlasom druhej strany;

(2) nastane súbeh okolností skutkov i osôb v prospech nulity, a je to podopreté svedectvami alebo dokumentmi a nevyžaduje sa nijaké ďalšie skúmanie alebo dôslednejšie zbieranie dôkazov.

Kán. 1684. Žiadosť, ktorou sa začína skrátene proces, okrem prvkov uvedených v kán. 1504, musí: (1) krátko, integrálne a jasne popísať fakty, na ktorých je žiadosť postavená; (2) uviesť dôkazy, ktoré môže sudca bezprostredne získať; (3) v prílohe uviesť dokumenty, o ktoré sa žiadosť opiera.

Kán. 1685. Súdny vikár v tom istom dekrete, ktorým určí formulu sporu, ustanoví spravodajcu (inštruktora) a pomocníka (asesora) a povolá na zasadanie všetkých, ktorí musia sa na ňom zúčastniť a ktoré sa bude konať podľa normy kán. 1686 a v časovej lehote do 30 dní.

Kán. 1686. Spravodajca (inštruktor), nakoľko je to možné, vyzbiera dôkazy na jednej jedinej sesii a určí termín 15 dní na to, aby boli predložené poznámky v prospech platnosti zväzku a obhajoby stránok, ak ich majú.

Kán. 1687 § 1. Diecézny biskup po prijatí spisov a po konzultácii so spravodajcom (inštruktorom) a pomocníkom (asesorom), a po obdržaní pripomienok obhajcu zväzku, ak ich nejaké má, ako aj obhajob stránok, ak dosiahol morálnu istotu o nulite manželstva, vynesie rozsudok. V opačnom prípade posunie kauzu na riadny proces.

§ 2. Celý text rozsudku s odôvodnením nech sa oznámi čím skôr stránkam.

§ 3. Adversus sententiam Episcopi appellatio datur ad Metropolitanam vel ad Rotam Romanam; si autem sententia ab ipso Metropolita lata sit, appellatio datur ad antiquiorem suffraganeum; et adversus sententiam alius Episcopi qui auctoritatem superiorem infra Romanum Pontificem non habet, appellatio datur ad Episcopum ab eodem stabiliter selectum.

§ 4. Si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, Metropolita vel Episcopus de quo in § 3, vel Decanus Rotae Romanae, eam a limine decreto suo reiciat; si autem admessa fuerit, causa ad ordinarium tramitem in altero gradu remittatur.

Art. 6 - De processu documentalibus

Can. 1688. Recepta petitione ad normam can. 1676 proposita, Episcopus dioecesanus vel Vicarius iudicialis vel Iudex designatus potest, praetermissis sollempnitatibus ordinarii processus sed citatis partibus et cum interventu defensoris vinculi, matrimonii nullitatem sententia declarare, si ex documento, quod nulli contradictioni vel exceptioni sit obnoxium, certo constet de existentia impedimenti dirimentis vel de defectu legitimae formae, dummodo pari certitudine pateat dispensationem datam non esse, aut de defectu validi mandati procuratoris.

Can. 1689 § 1. Adversus hanc declarationem defensor vinculi, si prudenter existimaverit vel vitia de quibus in can. 1688 vel dispensationis defectum non esse certa, appellare debet ad iudicem secundae instantiae, ad quem acta sunt transmittenda quique scripto monendus est agi de processu documentalibus.

§ 2. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, ius appellandi.

Can. 1690. Iudex alterius instantiae, cum interventu defensoris vinculi et auditis partibus, decernet eodem modo, de quo in can. 1688, utrum sententia sit confirmanda, an potius procedendum in causa sit iuxta ordinarium tramitem iuris; quo in casu eam remittit ad tribunal primae instantiae.

§ 3. Proti rozsudku biskupa možno podať apeláciu Metropolitovi alebo na Rímsku Rotu; ak bol rozsudok vynesený Metropolitom, možno podať apeláciu najstaršiemu sufragánovi; proti rozsudku iného biskupa, ktorý nemá vyššieho predstaveného iba rímskeho veľkňaza, možno podať apeláciu biskupovi ním stabilne určeného.

§ 4. Ak sa apelácia javí ako naťahovanie procesu, metropolita alebo biskup, o ktorom sa píše v § 3, alebo dekan Rímskej Roty, ho odmietne dekrétom; ak sa apelácia prijme, kauza sa posunie na riadny proces na druhom stupni.

Šiesty článok - Dokladový proces

Kán. 1688. Po prijatí žaloby podľa normy kán. 1676, diecézny biskup alebo súdny vikár alebo nimi poverený sudca vynechá formality riadneho procesu a po predvolaní stránok a po intervencii obhajcu zväzku, môže deklarovať rozsudkom nulitu manželstva, ak z dokladu, ktorý nepodlieha nijakému protirečeniu ani námietke, je celkom zrejماً existencia manželskej prekážky alebo nedostatok kánonickej formy, len keď s rovnakou istotou je zjavné, že nebol daný dišpenz alebo že zástupca nemal platný mandát.

Kán. 1689 § 1. Proti tomuto rozhodnutiu sa obhajca zväzku, ak sa rozumne domnieva, že buď nedostatky, o ktorých sa píše v kán. 1688 alebo absencia dišpenzu nie sú isté, musí odvolať na sudcu druhej inštancie, ktorému treba poslať spisy a písomne ho upozorniť, že ide o dokladový proces.

§ 2. Stránke, ktorá sa domnieva, že je poškodená ostáva nedotknuté právo podať apeláciu.

Kán. 1690. Sudca druhej inštancie za účasti obhajcu zväzku a po vypočutí stránok, rozhodne rovnakým spôsobom, o ktorom sa píše v kán. 1688, či treba rozsudok prvej inštancie potvrdiť alebo či treba ďalej postupovať riadnym procesom; v tomto prípade vráti prípad na opätovné prerokovanie v prvej inštancii.

Art. 7 - Normae generales

Can. 1691 § 1. In sententia partes moneantur de obligationibus moralibus vel etiam civilibus, quibus forte teneantur, altera erga alteram et erga prolem, ad sustentationem et educationem praestandam.

§ 2. Causae ad matrimonii nullitatem declarandam, processu contentioso orali, de quo in cann. 1656-1670, tractari nequeunt.

§ 3. In ceteris quae ad rationem procedendi attinent, applicandi sunt, nisi rei natura obstet, canones de iudiciis in genere et de iudicio contentioso ordinario, servatis specialibus normis circa causas de statu personarum et causas ad bonum publicum spectantes.

* * *

Dispositio can. 1679 applicabitur sententiis matrimonii nullitatem declarantibus publicatis inde a die quo hae Litterae vim obligandi sortientur.

Praesentibus adnectitur ratio procedendi, quam duximus ad rectam accuratamque renovatae legis applicationem necessariam, studiose ad fovendum bonum fidelium servanda.

Quae igitur a Nobis his Litteris decreta sunt, ea omnia rata ac firma esse iubemus, contrariis quibusvis, etiam specialissima mentione dignis, non obstantibus.

Gloriosae et benedictae semper Virginis Mariae, Matris misericordiae, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli intercessioni actuosam executionem novi matrimonialis processus fidenter committimus.

Datum Romae, apud S. Petrum, die XV mensis Augusti, in Assumptione Beatae Mariae Virginis, anno MMXV, Pontificatus Nostri tertio.

Siedmy článok -Všeobecné normy

Kán. 1691 § 1. V rozsudku nech sa pripomenú stránkam ich morálne a občianske povinnosti, ak by ich zaväzovali voči sebe navzájom a voči deťom, aby nebola zanedbaná ich podpora a výchova.

§ 2. Kauzy manželskej nulity sa nemôžu konať ústnym sporovým procesom, o ktorom sa píše v kánonoch 1656-1670.

§ 3. Vo všetkých iných veciach, ktoré sa týkajú procedúry, nech sa aplikujú, ak niečo iné nevyplýva z povahy veci, kánony o súdnych konaniach vo všeobecnosti a o riadnom sporovom súdnom konaní, zachovajúc neporušené špeciálne normy o stave osôb a pre kauzy týkajúce sa verejného dobra.

***

Nariadenie kán. 1679 sa bude vzťahovať na rozsudky manželskej nulity zverejnené počnúc dňom, ktorým toto Motu proprio nadobudne účinnosť.

K tomuto dokumentu patrí aj príloha o procedurálnych zásadách, ktoré som považoval za nevyhnutné pre správny a presný výklad týchto zákonov, aby boli starostlivo dodržané pre dobro veriacich.

Všetko, čo som stanovil v tomto *Motu proprio*, nech je platné a účinné aj vtedy, ak by niečo týmto normám odporovalo, aj keby si to zaslúžilo osobitnú zmienku.

Zverujem s dôverou v príhovor slávnej a požehnanej vždy Panny Márie, Matky milosrdenstva a svätých apoštolov Petra a Pavla realizáciu tohto nového manželského procesu.

Dané v Ríme u sv. Petra, 15. augusta, na slávnosť Nanebovzatia Panny Márie, roku 2015, v treťom roku nášho pontifikátu.

FRANCISCUS

RATIO PROCEDENDI IN CAUSIS AD MATRIMONII NULLITATEM DECLARANDAM

III Coetus Generalis Extraordinarius Synodi Episcoporum mense octobri anni 2014 habitus difficultatem fidelium adeundi Ecclesiae tribunalia perspexit. Quoniam vero Episcopus, sicut bonus Pastor, subditos suos speciali cura pastoralis egentes obire tenetur, una cum definitis normis ad processus matrimonialis applicationem, visum est, pro comperta habita Petri Successoris Episcoporumque conspiratione in legis notitia propaganda, instrumenta quaedam praebere ut tribunalium opus respondere valeat fidelibus veritatem declarari postulantibus de existentia annoni vinculi sui collapsi matrimonii.

Art. 1. Episcopus vi can. 383 § 1 animo apostolico prosequi tenetur coniuges separatos vel divortio digressos, qui propter suam vitae condicionem forte a praxi religionis defecerint. Ipse igitur cum parochis (cfr. can. 529 § 1) sollicitudinem pastorem comparticipatur erga hos christifideles in angustiis constitutos.

Art. 2. Investigatio praeiudicialis seu pastoralis, quae in structuris paroecialibus vel dioecesanis recipit christifideles separatos vel divortio digressos de validitate sui matrimonii dubitantes vel de nullitate eiusdem persuasos, in eum finem vergit ut eorum condicio cognoscatur et colligantur elementa utilia ad processum iudiciale, ordinarium an breviorum, forte celebrandum. Quae investigatio intra pastorem opus dioecesanum de matrimonio unitarium evolvetur.

Art. 3. Eadem investigatio personis concedatur ab Ordinario loci idoneis habitis, competentibus licet non exclusive iuridico-canonicis pollutibus. Inter eas habentur in primis parochus proprius vel is qui coniuges ad nuptiarum celebrationem praeparavit. Munus hoc consulendi committi potest etiam aliis clericis, consecratis vel laicis ab Ordinario loci probatis.

FRANTIŠEK

PROCEDURÁLNE ZÁSADY AKO POSTUPOVAŤ V KAUZÁCH MANŽELSKÉJ NULITY

Tretia všeobecná mimoriadna biskupská synoda, ktorá sa konala v októbri 2014 konštatovala, že sú ťažkosti dostať sa k rozhodnutiam cirkevných tribunálov. A pretože biskup ako dobrý pastier je povinný ísť v ústrety svojim veriacim, ktorí potrebujú osobitnú pastoračnú starostlivosť, spolu s normami týkajúcimi sa aplikácie manželského procesu, sa ukázalo vhodné vydať v spolupráci nástupcu apoštola Petra a biskupov po zverejnení nových zákonov, poskytnúť aj niektoré ďalšie nástroje, aby práca cirkevných tribunálov mohla viac zodpovedať potrebám veriacich, ktorí žiadajú o zistenie pravdy o existencii alebo neexistencii zväzku svojho rozpadnutého manželstva.

Čl. 1. Biskup z nariadenia kán. 383 § 1 je povinný všímať si svojim apoštolským duchom manželov odlúčených alebo civilne rozvedených, ktorí z dôvodov svojej životnej situácie eventuálne zanechali praktizovanie svojho náboženstva. Takto má spoluzodpovednosť s farármi (porov. kán. 529 § 1) podieľať sa na pastoračnej pomoci voči týmto veriacim nachádzajúcim sa v ťažkostiach.

Čl. 2. Predsúdne alebo pastoračné skúmanie, ktoré sa koná vo farských alebo diecéznych štruktúrach a týka sa veriacich odlúčených alebo civilne rozvedených, ktorí majú pochybnosti o platnosti svojho manželstva, alebo sú dokonca presvedčení o jeho neplatnosti, má za cieľ poznať ich situáciu a zozbierať užitočné prvky pre prípadne konanie súdneho procesu, či už riadneho alebo skráteného. Toto skúmanie nech sa vykoná v rámci jednotnej diecéznej manželskej pastorácie.

Čl. 3. Samotné skúmanie nech miestny ordinár zverí osobám, ktoré sú na to vhodné a kompetentné aj keď nie výlučne v oblasti právnej a kánonickej. Sú to na prvom mieste vlastný farár alebo ten, kto pripravoval manželov na slávenie cirkevného sobáša. Táto úloha poradcu môže byť zverená aj iným klerikom, zasväteným osobám alebo laikom, ktorých schváli miestny ordinár.

Dioecesis, vel plures dioeceses simul, iuxta praesentes adunationes, stabilem structuram constituere possunt per quam servitium hoc praebeatur et componere, si casus ferat, quoddam *Vademecum* elementa essentialia ad aptiorem indaginis evolutionem referens.

Art. 4. Investigatio pastoralis elementa utilia colligit ad causae introductionem coram tribunali competenti a coniugibus vel eorum patrono forte faciendam. Requiritur an partes consentiant ad nullitatem petendam.

Art. 5. Omnibus elementis collectis, investigatio perficitur libello, si casus ferat, tribunali competenti exhibendo.

Art. 6. Cum Codex iuris canonici undique applicandus sit, salvis specialibus normis, etiam in matrimonialibus processibus, ad mentem can. 1691 § 3, praesens ratio non intendit summam totius processus minute exponere, sed praecipuas legis innovationes potissimum illustrare et ubi oporteat complere.

Titulus I - De foro competenti et de tribunalibus

Art. 7 § 1. Tituli competentiae de quibus in can. 1672 aequipollentes sunt, servato pro posse principio proximitatis inter iudicem et partes.

§ 2. Per cooperationem autem inter tribunalia ad mentem can. 1418 caveatur ut quivis, pars vel testis, processui interesse possit minimo cum impendio.

Art. 8 § 1. In dioecibus quae proprio tribunali carent, curet Episcopus ut quam primum, etiam per cursus institutionis permanentis et continuae, a dioecibus earumdemve coetibus et a Sede Apostolica in propositorum communione promotos, personae formentur quae in constituendo tribunali pro causis matrimonialibus operam navare valeant.

Diecéza alebo aj viac diecéz spolu, podľa toho, ako sú zoskupené, môžu na tento účel vytvoriť stabilnú štruktúru, ktorá – ak by sa to ukázalo ako potrebné – vydá určité *Vademecum*, v ktorom popíše podstatné prvky pre čo najvhodnejšiu procedúru tohto skúmania.

Čl. 4. Pastoračné skúmanie zhromaždí všetky užitočné prvky pre prípadnú žiadosť o proces manželskej nulity. Žiadosť predložia manželia alebo ich patrón na kompetentný tribunál. Nech sa zistí, či obidve stránky sú zajedno v žiadosti a či chcú nulitu.

Čl. 5. Po zozbieraní všetkých prvkov, predsúdne skúmanie sa ukončí podaním žiadosti o nulitu manželstva na kompetentný tribunál.

Čl. 6. Keďže Kódex kánonického práva musí byť aplikovaný vo všetkých svojich aspektoch, pri zachovaní špeciálnych noriem aj na manželské procesy v intenciách kán. 1691 § 3, tieto procedurálne zásady nemajú v úmysle podať výklad celého procesu, ale iba objasniť hlavné legislatívne zmeny a, kde je to potrebné, doplniť ich.

Prvý titul - Kompetentné fórum a tribunály

Čl. 7 § 1. Tituly kompetencie, o ktorých sa píše v kán. 1672, sú ekvivalentné pri zachovaní, nakoľko je to možné, princípu (geografickej) blízkosti sudcu a stránok.

§ 2. Prostredníctvom spolupráce medzi jednotlivými tribunálmi v zmysle kán. 1418 nech sa zabezpečí pre každého, stránkam i svedkom, účasť na procese s minimálnymi výdavkami.

Čl. 8 § 1. V diecézach, ktoré nemajú vlastný tribunál, nech sa biskup postará čím skôr o formáciu stabilnú a kontinuálnu v diecéze alebo v zoskupeniach diecéz a v súlade s predpismi Apoštolskej Stolice, takých osôb, ktoré by mohli vykonávať službu v tribunáloch, ktoré nech zriadi a ktoré by riešili kauzy manželskej nulity.

§ 2. Episcopus a tribunali interdioecesano ad normam can. 1423 constituto recedere valet.

Titulus II - De iure impugnandi matrimonium

Art. 9. Si coniux moriatur durante processu, causa nondum conclusa, instantia suspenditur donec alter coniux vel alius, cuius intersit, instet pro prosecutione; quo in casu legitimum interesse probandum est.

Titulus III - De causae introductione et instructione

Art. 10. Iudex petitionem oralem admittere potest, quoties pars libellum exhibere impediatur: ipse tamen notarium iubeat scriptis actum redigere qui parti legendus est et ab ea probandus, quique locum tenet libelli a parte scripti ad omnes iuris effectus.

Art. 11 § 1. Libellus tribunali dioecesano vel interdioecesano ad normam can. 1673, § 2 electo exhibeatur.

§ 2. Petitioni non refragari censetur pars conventa quae sese iustitiae tribunalis remittit vel, iterum rite citata, nullam praebet responsionem.

Titulus IV - De sententia, de eiusdem impugnationibus et executione

Art. 12. Ad certitudinem moralem iure necessariam, non sufficit praevalens probationum indiciorumque momentum, sed requiritur ut quodlibet quidem prudens dubium positivum errandi, in iure et in facto, excludatur, etsi mera contrarii possibilitas non tollatur.

§ 2. Biskup si môže poslážiť interdiecéznym tribunálom ustanoveným podľa normy kán. 1423.

Druhý titul - Právo napadnúť manželstvo

Čl. 9. Ak jedna stránka zomrie počas procesu, skôr ako sa kauza ukončí, sa zastaví inštancia až dovtedy, kým druhá stránka alebo iný záujemca nepožiadá o pokračovanie; v takomto prípade sa musí preukázať legitímnym záujmom.

Tretí titul - Uvedenie kauzy a zbieranie dôkazov

Čl. 10. Sudca môže prijať ústnu žiadosť kedykoľvek je stránka hatená podať písomnú žiadosť; potom nariadi notárovi, aby žiadosť napísal a prečítal ju stránke nahlas tak, aby ju počula a s obsahom prečítaného aj súhlasila; takto podaná žiadosť nahrádza písomnú žalobu a treba ju považovať za legitímnu so všetkými zákonitými účinkami.

Čl. 11 § 1. Žaloba nech je predložená diecéznemu tribunálu alebo interdiecéznemu tribunálu, ktorý bol vybraný v súlade s predpisom kán. 1673 § 2.

§ 2. Ak sa odporca zverí do spravodlivosti tribunálu alebo, po legitímnom prvom predvolaní, nedá nijakú odpoveď, sa má za to, že neodporuje žiadosti o nulitu.

Štvrtý titul - Rozsudok, jeho napadnutie a vykonateľnosť

Čl. 12. Pre dosiahnutie morálnej istoty, ktorá je nevyhnutná zo zákona, nestačí len prevaha dôkazov a indícií, ale je potrebné vylúčiť akúkoľvek pozitívnu a rozumnú pochybnosť omylu ako v práve, tak aj v skutkoch, hoci nie je vylúčená úplná možnosť opaku.

Art. 13. Si pars expresse declaraverit se quaslibet notitias circa causam recusare, censetur se facultati obtinendi exemplar sententiae renuntiassse. Quo in casu, eisdem notificari potest dispositiva sententiae pars.

Titulus V - De processu matrimoniali brevioris coram Episcopo

Art. 14 § 1. Inter rerum et personarum adiuncta quae sinunt causam nullitatis matrimonii ad tramitem processus brevioris iuxta can. 1683-1687 pertractari, recensentur exempli gratia: is fidei defectus qui gignere potest simulationem consensus vel errorem voluntatem determinantem, brevis convictus coniugalis, abortus procuratus ad vitandam procreationem, permanentia pervicax in relatione extracongiugali tempore nuptiarum vel immediate subsequenti, celatio dolosa sterilitatis vel gravis infirmitatis contagiosae vel filiorum ex relatione praecedenti vel detrusionis in carcerem, causa contrahendi vitae coniugali omnino extranea vel haud praevisa praegnantia mulieris, violentia physica ad extorquendum consensum illata, defectus usus rationis documentis medicis comprobatus, etc.

§ 2. Inter instrumenta quae petitionem suffulciunt habentur omnia documenta medica quae evidenter inutilem reddere possunt peritiam ex officio exquirendam.

Art. 15. Si libellus ad processum ordinarium introducendum exhibitus sit, at Vicarius iudicialis censuerit causam processu brevioris pertractari posse, in notificando libello ad normam can. 1676 § 1, idem partem conventam quae eum non subscripserit invitet, ut tribunali notum faciat num ad petitionem exhibitam accedere et processui interesse intendat. Idem, quoties oporteat, partem vel partes quae libellum subscripserint invitet ad libellum quam primum complendum ad normam can. 1684.

Art. 16. Vicarius iudicialis semetipsum tamquam instructorem designare potest; quatenus autem fieri potest, nominet instructorem ex dioecesi originis causae.

Čl. 13. Ak jedna stránka prehlásila, že odmieta prijať akúkoľvek informáciu týkajúcu sa procesu, má sa za to, že sa zriekla aj kópie rozsudku. V takomto prípade sa jej oznámi z rozsudku iba rozhodnutie.

Piaty titul - Skrátený proces pred biskupom

Čl. 14 § 1. Medzi prípady, v ktorých možno konať kauzy manželskej nulity skráteným procesom podľa kánonov 1683-1687, možno zaradiť napríklad: prípad absencie viery, čo môže spôsobiť simuláciu súhlasu alebo omyl determinujúci vôľu; časová krátkosť manželského spolužitia, realizovaný potrat, ktorý zabránil vzniku nového života; tvrdošijné zotrúvanie v mimomanželskom vzťahu v čase sobáša alebo v čase bezprostredne následnom, podvodné zamlčanie neplodnosti alebo závažnej choroby alebo detí narodené z predchádzajúceho vzťahu alebo pobytu vo väzení; kauzy manželstiev, ktoré vedú život úplne v protiklade s manželským spôsobom života alebo manželstvo uzavreté pod neočakávaným tehotenstvom ženy alebo sobáš pod fyzickým násilím, keď ide o vynútený súhlas, absencia používania rozumu doložená lekáskymi dokladmi, atď.

§ 2. Medzi dokumentmi podporujúcimi žiadosť o manželskú nulitu, ak sú lekárske dokumenty, môžu spôsobiť, že žiadať znalecký posudok je zbytočné.

Čl. 15. Ak bola tribunálu doručená žiadosť o riadny proces manželskej nulity, ale súdny vikár je presvedčený, že kauza by sa mohla riešiť skráteným procesom, pri oznámení žaloby v zmysle kán. 1676 § 1, vyzve pozvanú stránku, ktorá žalobu ešte nepodpísala, aby oznámila tribunálu, či nemá záujem pripojiť sa k žiadosti a zúčastniť sa procesu. Súdny vikár, kedykoľvek to považuje za nevyhnutné, vyzve stránku alebo stránky, ktoré podpísali žalobu, aby ju čím skôr doplnili podľa normy kán. 1684.

Čl. 16. Súdny vikár môže určiť aj sám seba za inštruktora; avšak nakoľko je to možné nech vymenuje inštruktora z diecézy, v ktorej má kauza pôvod.

Art. 17. In citatione ad mentem can. 1685 expedienda, partes certiores fiant se posse, tribus saltem ante sessionem instructoriam diebus, articulos argumentorum, nisi libello adnexi sint, exhibere, super quibus interrogatio partium vel testium petitur.

Art. 18. § 1. Partes eiusque advocati assistere possunt excussioni ceterarum partium et testium, nisi instructor, propter rerum et personarum adiuncta, censuerit aliter esse procedendum.

§ 2. Responsiones partium et testium redigendae sunt scripto a notario, sed summarim et in iis tantummodo quae pertinent ad matrimonii controversi substantiam.

Art. 19. Si causa instruitur penes tribunal interdioecesanum, Episcopus qui sententiam pronuntiare debet est ille loci, iuxta quem competentia ad mentem can. 1672 stabilitur. Si vero plures sint, servetur pro posse principium proximitatis inter partes et iudicem.

Art. 20 § 1. Episcopus dioecesanus pro sua prudentia statuatur modum pronuntiationis sententiae.

§ 2. Sententia, ab Episcopo utique una cum notario subscripta, breviter et concinne motiva decisionis exponat et ordinarie intra terminum unius mensis a die decisionis partibus notificetur.

Titulus VI - De processu documentali

Art. 21. Episcopus dioecesanus et Vicarius iudicialis competentes determinantur ad normam can. 1672.

© Copyright - Libreria Editrice Vaticana

Čl. 17. Pri predvolaní, ktoré sa koná v súlade s kán. 1685, nech sú strany informované, že – ak sa to neurobilo ako príloha žaloby – môžu, aspoň 3 dni pred konaním inštruktorskej sesie, predložiť prvky argumentov, na základe ktorých sa žiada súdna výpoveď stránok alebo svedkov.

Čl. 18 § 1. Stránky a ich advokáti môžu byť prítomní pri vypočutí druhej strany a jej svedkov, ak inštruktor nerozhodne, že pre okolnosti vecí či osôb sa bude postupovať inak.

§ 2. Výpovede stránok a svedkov musia byť notárom zapísané, avšak súhrnne a iba to, čo sa vzťahuje na podstatu sporného manželstva.

Čl. 19. Ak sa kauza riešila na interdiecéznom tribunáli, biskup, ktorý musí vyniesť rozsudok je biskup miesta, na základe ktorého sa stanovila kompetencia v zmysle kán. 1672. Ak by ich bolo viac ako jeden, nech sa zachová, nakoľko je to možné, princíp (geografickej) blízkosti medzi stránkou a sudcom.

Čl. 20 § 1. Diecézny biskup stanoví podľa svojej uváženej múdrosti spôsob, akým vynesie rozsudok.

§ 2. Rozsudok, podpísaný biskupom a notárom, vyloží v krátkosti a po poriadku dôvody svojho rozhodnutia, nech sa oznámi riadne stránkam v časovej lehote jedného mesiaca odo dňa rozhodnutia.

Šiesty titul - Dokumentačný proces

Čl. 21. Kompetentný diecézny biskup a súdny vikár sa určia podľa normy kán. 1672.

© Copyright - z latinčiny preložil Ján Duda, 10. 9. 2015
(pri citovaní uveďte stránku: <http://duda.kapitula.sk/>)